

TANPINAR'IN SAHAFLAR ÇARŞISINA DUYDUĞU İLGİLER

İstanbul'da eski kitaplar Beyazıt Sahaflar Çarşısı'nda ve Yüksek Kaldırım'da satılır. Bu yerlerin çok eski günlere, belki de Bizans'a kadar giden tarihleri vardır. Toplumdaki değişmelerin etkisiyle bu çarşılarda da büyük değişmeler olmuştur. Özellikle Sahaflar Çarşısı çok dikkate değer bir değişme içindedir; öyle ki, bu değişme başlı başına bir konu olarak incelenebilir. Bir ülkede kitapçıların kültür hareketleri ile ilgisi bilinen bir şeydir. Kitapçılığın tarih boyunca gelişmesini ve bugünkü durumunu iyi bir şekilde inceleyerek kültür tarihine yararlı bir çok bilgiler elde ederiz. Sahaflar da kitapçıların bir kolu, hem de önemli bir kolu olarak kabul edilmelidir.

Sahaflar Çarşısı'ndaki kitapçılar tek tek şahıs olarak ilgiyi çeken bir esnaf tipi, bir bakıma da bibliyografyacı olarak ele alınabilecekleri gibi, burada saklanan kitaplar da son derece önemli olabilirler. İstanbul gibi çeşitli uygarlıkların yerleştiği bir yerde kitabın serüveni de bir başka türlü olmaktadır. Şehrimizin eski kitap piyasasında bulunan bazı kitaplar Avrupa ve Amerika kataloglarında çoğu defa pahalılık rekoru kırmışlardır. Bit Pazarı'na ve Sahaflar Çarşısına düşen terekeler erbabının elinde bitmez tükenmez bir hazine değeri taşıyabilirler.

Böylesine ilginç bir çarşı İstanbul'un bu işe en elverişli yerinde kurulup gelişmiştir. Beyazıt Camisi'nin trafik tehlikelerine en kapalı yerinde, Üniversitenin bitişiğinde, Kapalı Çarşı'ya da çok yakın bir yerde bulunan Sahaflar, kitapseverlerin olduğu kadar huzur arayanların da bir şeyler umduğu yer olmak özelliğini henüz yitirmemiştir.

İşte Sahaflar Çarşısı bu belirttiğimiz yönlerle ele alınınca aşağıda okuyacağınız pasaj iyi bir anlam kazanacaktır. Tanpınar'ın HUZUR romanında Mümtaz, Sahaflar Çarşısına bir girer ve sayfalar boyunca çıkmaz. Mümtaz altında Tanpınar'dan başka kimse değildir.

Nitekim Tanpınar da eski kitapçılara sık sık gelir, kitap satın alır, ya da sıkıntılarını gidermeye çalışır. Bir kitap ya da bir yazar hakkında düşüncelerini cömertçe söylerdi. Onun bu söyleşileri çok zevkli olduğu kadar Üniversitedeki dersleri kadar yararlıydı da.

Aşağıda okuyacağınız pasaj HUZUR romanından alınmıştır. Rahmetli hocamızın eski kitapçılar çarşısını nasıl görüp anlattığını belirtmek için bir örnek diye dergimize alıyoruz. Hemen söyleyelim ki, bu anlatılan çarşı şimdiki değil, yanmadan önceki Sahaflar Çarşısıdır. O zaman çarşıda kitapçıların yanında çorapçı, baharatçı, tesbihci v.b. esnafın dükkânları da vardı.

MÜMTAZ SAHAFLAR ÇARŞISINDA

A. H. TANPINAR

Sahaflarıçi tenhaydı; daha kapıda eski Mısırçarşısı'ndan sıçramış bir damla gibi küçük bir dükkân, eski zengin şarkın, kökü kimbilir nereye dayanan, hangi ölmüş medeniyetlere çıkan bir yığın geleneğin küçük ve sefil bir hulâsası, tozlu kavanozlarda, uzun tahta kutularda, üstü açık mukavvalar içinde asırlarca faydasına inanılmış, kaybolan hayat ve sıhhat âhenklerinin biricik çaresi gibi bakılmış ot ve köklerini, peşinden o kadar hırsıyla koşulan, Okyanuslar aşılın baharlarını teşhir ediyordu.

Mümtaz bu dükkâna bakarken hiç farkında olmadan Mallarmé'nin mısra-ını hatırladı: «Meçhul bir felâketten buraya düşmüş...» Buraya bu tozlu dükkâna, bu duvarına elle yapılmış triko çorapların asıldığı yere... Yanıbaşında tahta kepenkli, peykeli, eskimiş seccadeli dükkânlarda, aynı zengin ve uzak-tan bakınca büyüğü an'änenin hikmetleri, ebediyete kadar türlü tasnif fikrine yabancı bir istif içinde, raflarda, rahle, sandalye üstlerinde, dükkânın döşeme-si üzerinde, üstüste, sanki gömülmeğe hazırlanıyorlarmış, yahut gömülü bu-lundukları yerden seyrediliyorlarmış gibi bekliyorlardı. Fakat şark, hiç bir yerde hattâ mezarında bile katıksız olamazdı. Bu kitapların yanıbaşında açık işportalarda, içimizdeki değişmenin, intibak arzusunun, yeni bir iklimde ken-dimizi aramanın kucak dolusu şahitleri, kapakları resimli romanlar, mektep kitapları, ciltlerinin yeşili atmış frenkçe salnameler, eczacı formülleri vardı. **Kahve falı** ile Momsen'in **Roma hayali**, **Payot** edisyonunun artıklarıyla **Karakin** Efendinin balıkçılık kitabı, baytarlık, modern kimya, ilmi remil, sanki insan kafasının bütün düzensizliği bu çarşıda birdenbire teşhir edilmesi icap ediyor-muş gibi birbirine karışıyordu.

Böyle hep bir arada bakılınca insana sadece zihni bir hazımsızlığın eser-leri gibi görülen garip bir halita. Mümtaz bu halitanın yüz senelik bir didin-me, durmadan bir gömlek değiştirme içinde olduğunu biliyordu.

Bu polis romanları hulâsalarının, bu **Jules Verne**'lerin, **Binbir Gece**lerin, **Tufinameler**in, **Hayatülhayvanların** ve **Künzülhavasların** yerini alabilmesi için bütün bir cemaat yüz sene bunalmış, didinmiş, doğum sancıları çekmişti.

Tanıdığı dükkâncılardan biri kendisine dostça bir işaret etti. Mümtaz, ne var, ne yok? diyen bir çehre ile yaklaştı.

Dükkâncı eliyle peykenin bir tarafında üstüste sicimle bağlı, eski meşin ciltli bir kitap dizisini gösterdi:

— Bir kaç eski mecmua var... Görmek isterseniz...

Sicimi çözdü, kitapları silerek ona uzattı. Meşin ciltlerin çoğu kıvrılmış, oir kısmı da arkalarından çatlamıştı. Mümtaz, peykenin kenarına, ayakları so-kağa doğru sarkmış oturdu. Kitapçının artık kendisiyle alâkadar olmayacağını biliyordu; nitekim gözlüklerini takmış, bir rahle üzerinde açık duran yazma-sına dönmüştü.

Mümtaz, ateşte ağır ağır kavrulmuşu benziyen ciltleri elinde evirip çe-virirken, geçen mayıs başında bu dükkâna son defa geldiği günü düşündü. Nuranla buluşmalarına bir saat vardı; vakit geçirmek için buraya uğramış, ihtiyar kitapçı ile konuşmuş, güzel ve temiz ciltli bir **Şekayıkı Numaniye** ile **zeylini** satın alarak gitmişti.

Mecmualardan biri baştan aşağı çok kötü bir yazıyla kopya edil-miş bir **Yunus Divanı**ydı; fakat haşiyelerde Baki'den, Nef'i'den, Nabi ve Ga-lip'ten alınmış gazeller vardı. Sonuna doğru bir kaç yaprakta muhtelif ellerle, Daülfilfil'li, Kakule'li, Raventli bir çok ilaç yazılıydı. Birinin üstünde kırmızı yazıyla Mâcuni Lokman Hekim başlığı vardı. Bir başkası bir soğanın içine ka-ranfil doldurarak ateşte pişiriyor, İksiri Hayat yapıyordu. Öbür mecmua bir şarkı defteriydi: Şarkıların üstünde makamları, bestekârların adları yazılıydı; hepsi meyanları hiç bir sadayı ve heceyi unutmadan tekrarlıyorlardı: Pembe, mavi, beyaz, sarı kâğıtlarda, satırların tebeşir yeri hâlâ görülür şekilde, mun-tazam, âdeta nar gibi, diş diş yazıyla yazılmıştı. Sonuna doğru hoşu giden bazı beyitler kaydedilmişti.

